Language consultations: electronic database

http://www.valodaskonsultacijas.lv/en/questions/88

Question

Kā latviešu valodā rakstīt – ***dalailama*** vai ***Dalailaima***?

Answer

Nav pamata vārdu ***dalailama*** rakstīt ar lielo sākumburtu.
Dalailama – 'Tibetas augstākais garīdznieks un valdnieks'; ***dalailama*** (mong. *dalai* 'jūra' + tibet. (*b*)*lama* 'garīdznieks') – 'kopš 16. gs. Tibetas lamaistu augstākais garīdznieks; senāk arī laicīgais valdnieks'. Vārda iekļaušana vārdnīcā (ar mazo sākumburtu) jau vien liecina, kas tas ir sugas vārds.
Latviešu valodā personu raksturojošus nosaukumus neraksta ar lielo sākumburtu, piemēram, par sugasvārdiem uzskatāmi arī vārdi arhibīskaps, pāvests u. tml. Ja kādam cilvēkam tiek izrādīta īpaša cieņa, pareizrakstības noteikumi ļauj lietot lielo sākumburtu. V. Laugale un Dz. Šulce norāda: „Ar lielajiem burtiem kā stilistiskas niansēšanas līdzekli rakstībā var uzsvērt kāda cilvēka vai parādības lielumu, diženumu vai nozīmību, kāda notikuma vai mērķa svarīgumu vai izcilību. Lielie burti šajā gadījumā ir grafisks līdzeklis rakstītāja emocionālās un vērtējošās attieksmes izteikšanai, un to lietojuma ortogrāfiskais statuss ir samērā brīvs."
Uz iespējamu lielo burtu rakstījumu šādos gadījumos norāda arī V. Skujiņa: „Svinīga rakstura sarakstē uzrunas formā ar lielo sākumburtu mēdz rakstīt amata, aroda vai titula nosaukumus, ko parasti ar lielo sākumburtu neraksta: „Godājamo Prezident!", „Augsti godātais Profesora kungs!""
No šī viedokļa lielā burta lietojums vārdā ***dalailama*** būtu iespējams, bet ne obligāts. Taču tā kā pilns personas nosaukums ir *Viņa Svētība XIV dalailama*, pagodinājuma vārdos *Viņa Svētība* stilistiskajā funkcijā jau ir izmantoti lielie sākumburti, kā tas norādīts arī latviešu valodas pareizrakstības normās: „Ar lielajiem sākumburtiem rakstāmi arī pagodinājuma vārdi: *Viņa Augstība, Viņa Majestāte, Karaliskā Augstība, Eminence* u. c."

Sources

Latviešu literārās valodas vārdnīca. 2. sēj. Atb. red. L. Ceplītis. Rīga : Zinātne, 1973, 243. lpp.

Ilustrētā svešvārdu vārdnīca. Sast. I. Andersone u. c. Rīga : Avots, 2005,137. lpp.

Laugale, V., Šulce, Dz. *Lielo burtu lietojums latviešu valodā: ieskats vēsturiskajā*

izpētē, problēmas un risinājumi. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2012,19. lpp.

Skujiņa, V. *Latviešu valoda lietišķajos rakstos*. Rīga : Zvaigzne ABC, 1999,21. lpp.

Latviešu valodas pareizrakstības un pareizrunas vārdnīca L. Ceplītis, A. Miķelsone, T. Porīte u. c. Rīga : Avots, 1995, 17. lpp.